

Bromeliateler kruist steeds gericht

Henny Bos: 'Jonge planten direct uit

Henny Bos: "Als je begint met kruisen, moet je er niet bij stilstaan, dat het achttien jaar duurt, voordat je resultaat hebt."

De kas van Henny Bos uit Pijnacker staat voor een deel vol met bloeiende bromelia's in een breed kleurenschaal. Het zijn grotendeels producten van eigen veredeling. De bromeliakweker gaat een nieuwe showproductiekas bouwen, waarin telers en handel kunnen zien wat hij te koop heeft. Bos heeft voor zijn eigen rassen een revolutionaire manier van opkweken ontwikkeld met als een van de grote voordelen, de mogelijkheid tot opkweek van jonge planten in eigen plug.

TEKST EN BEELD: MARLEEN ARKESTEIJN

Henny Bos is kweker, vermeerderaar en veredelaar van de bromeliasoort vriesea. De basis voor de veredeling vormen de planten die hij in 1985 vond toen hij met een handelaar naar Guatemala ging. Dat was tevens het begin van zijn carrière als 'planthunter' en veredelaar. Hij kwam thuis met een kist vol planten. Sinds die tijd is hij nog vaak naar verschillende landen gegaan om bromelia's te verzamelen. Een paar maanden geleden heeft hij in Columbia nog drie mooie nieuwe planten gevonden.

"Toen ik begon, was ik op zoek naar planten met brede, compacte, rood of groen gekleurde bladeren. Breed blad vangt meer licht. Van een compacte plant passen er meer per vierkante meter. Dat is fijn voor in de tuin en een goede eigenschap voor thuis op de vensterbank. Verder zocht ik naar planten met gele bloemen, omdat die er nog niet waren."

Langdurig proces

"Als je begint met kruisen, moet je er niet bij stilstaan, dat het achttien jaar duurt, voordat je resultaat hebt. In eerste instantie heb ik alles gekruist wat los en vastzit. Je kruist vanuit je gevoel. Je volgt je intuïtie." Bos laat fotoalbums vol planten zien van kruisingsresultaten. "Als je dat vergelijkt met nu, zie je dat je steeds een stap verder komt. Je wordt ook gemakkelijker met selecteren. Je ziet eerder of er iets uitkomt." Het gevoel en enthousiasme voor de bromelia's kreeg hij van Jacob Bak, van veredelingsbedrijf Corn.Bak Bromelia's en voorlichter Hans Boonstra.

Grote hoeveelheden kruisingen

De veredelaar praat niet graag over aantallen kruisingen en hoeveelheden zaailingen. Voor hem telt wat er nu jaarlijks uitkomt. Toch is het leuk eens te kijken naar de weg van één geslaagd resultaat. Dat

begint met een kruising in het jaar 'nul'. Na één jaar bloeit de plant en kun je zaad winnen. Vervolgens duurt het drie jaar voordat uit zo'n zaadje opnieuw een bloeiende plant ontstaat. Dan pas zie je het resultaat van de kruising inclusief bloem. "Tijdens de eerste drie jaar begin je al met de selectie op blad en bloem. Van de mooiste zaailingen neem je vervolgens stekken, die drie jaar moeten groeien tot ze weer bloeien. Je hebt dan een partij om op iets grotere schaal te bekijken en je weet gelijk of de exemplaren te vermeerderen zijn. Als een plant ook dan voldoende presteert, kun je er materiaal van nemen om in het laboratorium te vermeerderen tot een voldoende grote proefpartij. Daarna moet je besluiten of je wel of niet tot productie over gaat. Voordat een plant in de handel komt, vragen we eerst kwekersrecht aan. Je bent dan minimaal twaalf jaar verder." Vaak zijn er

het lab bieden wezenlijke voordelen'

meer kruisingen nodig voordat een goede plant ontstaat, dus moet de veredelaar er nog een of meer keren drie tot vier jaar bij optellen. "Een bromeliakweker moet twee levens hebben", haalt Bos de uitspraak van Jacob Bak aan.

Veel weggoien

Bos schat dat hij de afgelopen jaren tienduizenden kruisingen heeft gemaakt. Soms gaf een kruising weinig tot geen zaad, andere keren overvloedig. "Op een gegeven moment, ongeveer vijftien jaar geleden, had ik 10% van het bedrijf volstaan met moederplanten en kruisingsresultaten. Dat is alleen mooi als je liefhebber bent."

Toen de teler in 1992 een nieuw bedrijf bouwde, is hij meer gaan weggoien. "Als ik er nu bijvoorbeeld vijfhonderd zaai, houd ik de mooiste honderd aan."

De selectiecriteria werden strenger naarmate de jaren vorderden en Bos al in een vroeger stadium kon herkennen of iets wel of niet goed is. De teler/veredelaar kan nu volstaan met minder kruisingen. Dat komt deels ook omdat de kruisingsouders dicht bij het gewenste eindresultaat zitten.

In het begin had hij schriften met aantekeningen. Nu maakt hij meer foto's en minder beschrijvingen.

In 2002 kwamen de eerste zelf veredelde planten in productie. De komende jaren zal er een stroomversnelling aan nieuwe producten loskomen. "Ik heb twee lijnen: een serie korte, compacte planten in de potmaten 9, 10 of 12 centimeter en een wat uitbundiger lijn waarbij de planten in potmaat 13 cm pot staan. De planten zijn bestemd voor verschillende markten."

Showproductiekas

De vrieseakweker wil zijn huidige bedrijf van 12.000 m² alleen nog maar gebruiken

Bos levert ook plantjes zonder plug zodat kwekers zelf hun eigen plug kunnen uitzoeken.

Bos haalt stuifmeel van de meeldraden en doet dit op de stamper van de te bestuiven plant.

voor productie. Nu de resultaten vanuit het veredelingswerk loskomen, gaat Bos een nieuw bedrijf bouwen van 6.000 m², helemaal ingericht op kruisen en veredelen. Deze showproductiekas wordt een etalage van de nieuwe soorten voor telers en handel.

"De opgepotte lijnen staan ook al in het laboratorium om te vermeerderen. Daardoor kan ik eerder reageren op vragen van telers naar nieuwe rassen. Je ziet eenderde. Er zit nog tweederde achter. Voor een teler die een partij planten bestelt, duurt het nu nog twee tot drie jaar tot een bloeiend product in tegenstelling tot normaal vier à vijf jaar."

Bromelia's uit het lab

Sinds kort kan Bos een nieuwe ontwikkeling leveren: bromelia's vanuit het lab van ongeveer dertig weken oud. "Deze planten laat ik in Turkije versnijden en daar in een lab vermeerderen tot weefselklompjes. Die weefselklompjes laat ik in het lab versnijden en 'single' uitplanten. De jonge plantjes laat ik in witte bakjes, zoals van de afhaalchinese, naar Nederland versturen."

De veredelaar ging bij die ontwikkeling niet over één nacht ijs. "Vijf jaar geleden ben ik er voor eigen gebruik mee begonnen en om er ervaring mee op te doen. Nu ik vijftien eigen rassen heb, is de techniek voldoende ontwikkeld om de jonge planten ook voor andere telers te kunnen kweken."

Voordelen

Volgens de vrieseakweker bieden jonge planten direct uit het lab wezenlijke voordelen. "Ik lever plantjes zonder plug. Daardoor kunnen kwekers zelf de plug uitzoeken die het beste bij hun (groot-

schalige) automatisering past. Tweede voordeel is dat de planten opgroeien in de eigen omgeving en geen overgang maken naar een ander bedrijf. Doordat kwekers groter worden, hebben ze ook steeds vaker een eigen ruimte om jonge planten op te kweken. Ten derde kun je eerder beslissen of je wel of niet doorgaat met het opkweken van 'slechte' planten. Tot slot heb je een ruimtevoordeel. Je begint met 100 planten per tray. Na twee keer sorteren breng je het aantal planten eerst terug naar 60 en dan naar 30 planten per tray. Je kunt ze langer op een beperkte ruimte houden en korter in de eindpot. Bij elkaar kun je twee maanden ruimte terugwinnen door een kortere productietijd in de eindfase."

De prijs is niet het belangrijkste. Bos: "Het is belangrijker dat de planten goed groeien dan een verschil in kostprijs van vijf cent per plantje," weet hij uit ervaring. En een ander voordeel is dat je als kweker op een andere manier met de planten bezig bent en ze meer aandacht geeft.

Bromeliakweker Henny Bos is in 1985 gestart met kruisen van planten die hij zelf verzameld heeft. Hij heeft inmiddels vijftien eigen rassen, die hij ook wil verkopen aan collega-kwekers. Sinds kort heeft hij een nieuwe ontwikkeling: bromelia's vanuit het lab van ongeveer dertig weken oud en nog niet in plug. Kwekers hebben daarmee de opkweek van jong plantje tot leverbare plant zelf in de hand. Hij gaat een showproductiekas bouwen om aan telers en handel te laten zien wat hij in huis heeft.

SAMENVATTING